

Kvittering på innsendt høringsvar på Høring - Ny lov om Opplysningsvesenets fond

Høringens saksnummer: 20/4855

Høring: Høring - Ny lov om Opplysningsvesenets fond

Levert: 28.01.2021 12:40:15

Svartype:

Jeg svarte som: Bruker- og interesseorganisasjon

Avsender: Human-Etisk Forbund

Kontaktperson: Lars-Petter Helgestad

Kontakt e-post: lars-petter.helgestad@human.no

Til

Barne- og familiedepartementet

v/ Forbruker-, tros- og livssynsavdelingen

Deres ref.: 20/4855 Vår ref.: Sak 04/21 Oslo, 28. januar 2021

Høringsvar om ny lov for Opplysningsvesenets fond

Vi viser til høringsnotat om ny lov om Opplysningsvesenets fond (OVF) med høringsfrist 30. januar 2021. Human-Etisk Forbund er et humanistisk livssynssamfunn med mer enn 100.000 medlemmer, som arbeider for en sekulær stat og et livssynsåpent samfunn.

Om eiendomsforholdet

Vår grunnholdning i denne saken er at verdiene i Opplysningsvesenets fond tilhører det norske folk, ved staten.

Vi støtter oss her på Lovavdelingens konklusjon i et notat datert 23.3.2017 som entydig konkluderer med at det er staten som eier fondet, og der påstandene om at Den norske kirke skal ha noen underliggende «egentlig» eiendomsrett til fondet avises.

Et argument som peker klart i denne retningen, er Grunnlovens § 116 som slår fast at fondet bare skal brukes til to formål; «geistlighetens beste» og «opplysningens fremme». Dette innebærer et prinsipielt skille mellom staten som eier av fondet på den ene siden, og de som mottar penger fra avkastningen på den andre.

Det statlige eierskapet er videre bekreftet av praksis gjennom alle år siden

eiendomsporteføljen fikk sin egen grunnlovsparagraf i 1814 og sin egen lov i 1821. Gjennom disse årene har ingen andre enn staten hatt råderett over fondet. Dette høringsnotatet er intet unntak. Også her er det underliggende premisset at staten eier noe, som man nå vurderer å overdra deler av til en utenforstående enhet.

Sakens natur, samt all lovgivings- og forvaltningspraksis, peker entydig på at OVF er statens eiendom. Slik vi ser det, kan man ikke med noen grad av rimelighet konkludere med at Opplysningsvesenets fond har vært noe annet enn et statlig fond i alle år.

Overordnede kommentarer til lovforslaget

Human-Etisk Forbund er ikke prinsipiell motstander av at Den norske kirke kan få overført deler av OVFs eiendomsmasse. Vi mener imidlertid at formuleringen om at kirken skal få overført eiendommer som er av «særskilt verdi» for dem, er for løst definert. Vi anbefaler en formulering som i større grad legger vekt på hvilke eiendommer kirken trenger for å utøve sin rolle som trossamfunn. Konkret forslag kommer lenger nede.

Vi ser at departementet påpeker at så lenge dagens § 116 i Grunnloven står som den står, så legger den begrensninger på hvordan fondet kan forvaltes. Det er vi selvsagt enige i. Det har imidlertid dannet seg en presedens for å tolke denne grunnlovsparagrafen romslig, i og med at staten siden 1963 i praksis har annullert ett av de to formålene i grunnlovsparagrafen (opplysningens fremme). Vi tillater oss å spørre om denne presedensen for romslig tolkning nå kan brukes til å tilgodese andre formål enn Den norske kirke? Et forslag kan for eksempel være en tilskuddsordning til livssynsåpne seremonirom i kommunene eller kanskje et tilskudd til Norges forskningsråd?

Vi kan ikke se at et statlig fond skal ha noe ansvar for å subsidiere boliger til prester i Den norske kirke, og foreslår å stryke de foreslåtte bestemmelsene om dette i § 6. Hvis denne gruppen har behov for en bostøtteordning, så er det utelukkende Den norske kirkes ansvar som arbeidsgiver. Hvis lovformuleringene om dette i § 6 beholdes, mener vi verdien av denne bostøtteordningen må legges inn i beregningsgrunnlaget for støtte til de andre tros- og livssynssamfunnene.

Fra og med 1.1.2021 har kommunene mulighet til å overta gravplassforvaltningen uten at Den norske kirke (kirkelig fellesråd) kan motsette seg dette. Ingen arealer av denne typen i OVFs eie, tilhørende parkeringsarealer mv. bør derfor overføres til Den norske kirke. Vi foreslår en ny bestemmelse om dette. Konkret forslag kommer under.

Feil gjengivelse av stortingsmeldingen

Vi er fornøyd med at departementet åpner for at fordelingen av eiendommer mellom stat og kirke, som skal utarbeides av et nylig nedsatt fordelingsutvalg, kan justeres også etter fristen den 1.7.2021. Vi forventer at

fordelingen av eiendommer blir offentliggjort så snart den er klar, slik at allmenheten har mulighet til å komme med innsigelser.

I den sammenhengen reagerer vi på at departementet ser ut til å ha utvidet kriteriene for hvilke eiendommer kirken kan få. I høringsnotatet til ny OVF-lov står det som følger (s. 29):

«I meldinga blei dette presisert til å vere eigedommar som hadde ein kyrkjeleg verdi ut frå bruken eller historia deira eller fordi dei til dømes ligg så tett til ei mellomalderkyrkje at det er tale om eit verneverdig og kyrkjeleg kulturmiljø.»

Nærhet til en middelalderkirke er ikke, i motsetning til det som hevdes her, et kriterium som nevnes noe sted i stortingsmeldingen om OVF som ble behandlet i Stortinget den 14.4.2020. Vi ber departementet tydeliggjøre om de mener dette skal være et tilleggskriterium i fordelingen av eiendommer mellom staten og Den norske kirke, eller om dette beror på en misforståelse.

Forbudet mot økonomisk gevinst må sikres

Human-Etisk Forbund støtter forslaget til andre setning i § 4, der det presiseres at eiendommene som overføres til Den norske kirke ikke skal gi noen økonomisk gevinst for deres alminnelige drift.

Hvis denne paragrafen overholdes, løser det problemet en slik gevinst ville ha skapt, nemlig det legitime kravet om kompensasjon til andre tros- og livssynssamfunn etter likebehandlingsprinsippet i Grunnlovens § 16.

Departementet undergraver imidlertid sitt eget lovforslag, når det på side 32 slås fast at kirken skal få lov til å selge eiendommene eller eiendelene de får overført. Et slikt salg vil jo nettopp åpne for at kirken får en gevinst av overføringene, i strid med den foreslåtte paragrafen.

Human-Etisk Forbund er enig i at Den norske kirke kan få overført midler til vedlikehold av de fysiske eiendommene de får overført, slik at de ikke risikerer å påføres et evt. økonomisk tap ved å overta eiendommene. Men heller ikke her er faren for at kirken kan ta ut økonomisk gevinst i strid med § 4 sikret. Hvis kirken for eksempel får overført vedlikeholdsmidler fra staten, men så bruker disse til andre formål og selger eiendommen, så vil disse vedlikeholdsmidler gi dem en ytterligere økonomisk gevinst, i tillegg til selve salgsgevinsten.

For å sikre at den foreslåtte lovbestemmelsen i § 4 ikke blir brutt, foreslår vi to nye bestemmelser i samme paragraf som sier at kirken skal tilbakeføre eiendommene til Opplysningsvesenets fond hvis kirken ikke ønsker å eie dem lenger, samt en bestemmelse som sier at kirken skal føre et verdibevarende vedlikehold.

Ideelt sett hadde Human-Etisk Forbund sett at eiendommene kunne blitt overført til kommunen de ligger i, eller staten, men vi innser at Grunnlovens § 116 setter en stopper for dette inntil videre.

Uten tilsyn og sikring må OVF-verdiene inn i beregningsgrunnlaget

Hvis staten ikke sikrer at forbudet mot økonomisk gevinst i § 4 etterlevs i praksis, mener vi at verdien av alle eiendomsoverføringer til kirken fra OVF må legges inn i beregningsgrunnlaget for støtte til de andre tros- og livssynssamfunnene, i tråd med likebehandlingsprinsippet i Grunnlovens § 16. Det vil også være i tråd med den mangeårige praksisen med å inkludere et nettobidrag fra OVF til driften av kirken ved utregning av satsen for statlig tilskudd til tros- og livssynssamfunn.[1]

Det er bare hvis vi kan være sikre på at kirken ikke på noen måte kan ta ut økonomisk gevinst, at vi vil akseptere at verdien av eiendomsoverføringene holdes utenfor beregningsgrunnlaget.

Konkrete endringsforslag til lovframlegget

Paragraf 1

Vi mener det bør inn en referanse til gjeldende lovverk her, for å gi kontekst til begrepet «det benefiserte godset til presteskabet». Vi foreslår at første ledd endres til følgende:

«Opplysningsvesenets fond er sett saman av det som i Grunnlovas § 116 omtalast som «det benefiserte godset til presteskabet» og seinare tileigna eller tillagde eigedommar og kapital».

Paragraf 4

Vi mener den foreslåtte formuleringen er for vid, og foreslår en ny og smalere formulering av første setning, som i større grad fokuserer på Den norske kirkes behov som trossamfunn:

«Eigedommar og andre eigedelar i fondet som har ein særskilt bruksverdi for Den norske kyrkja som trudomssamfunn, kan overførast til Den norske kyrkja utan vederlag.»

Neste setning ønsker vi å beholde uforandret:

«Eigedelane skal ikkje gi Den norske kyrkja nokon økonomisk vinst til fordel for si allmenne verksemd.»

Etter denne setningen foreslår vi to nye bestemmelser for å sikre at forbudet i forrige setning blir overholdt:

«Den norske kyrkja skal føre eit verdibevarande vedlikehald av eigedommane dei har fått overført. I fall Den norske kyrkja ikkje lenger ønsker å eige eigedommane eller andre eigedelar dei har fått overført, skal dei tilbakeførast til Opplysningsvesenets fond utan vederlag.»

Vi ønsker videre en presisering i denne paragrafen om at gravplassarealer i OVFes eie ikke kan overføres til Den norske kirke. Kommunene har nå mulighet til å ta over dette ansvaret, og gravplassarealer i kirkelig eie kan skape problemer for en kommunal ansvarsovertakelse. Vi ønsker derfor følgende formulering satt inn som et nytt ledd nederst i paragraf 4:

«Gravplassareal og areal tilknytt disse i fondets eige skal ikkje overførast til Den norske kyrkja.»

Paragraf 5

Første setning sier implisitt at OVF ikke er et statlig fond pr. i dag. For å unngå at lovteksten skaper et slikt feilaktig inntrykk, foreslår vi følgende formulering for den første setningen:

«Opplysningsvesenets fond er eit statleg fond»

Når det gjelder den andre setningen, er vi skeptiske til at unntaket om overføringer til Den norske kirke gjøres uavgrenset i tid. Vi foreslår derfor 1.1.23 som en utløpsfrist, der eiendommer ikke kan overføres til kirken etter dette tidspunktet:

«Eigedelar i fondet kan overførast til Den norske kyrkja i samsvar med § 4 i denne lova fram til 1. januar 2023»

Paragraf 6

Som nevnt er vi uenig i at et statlig fond skal ha et lovfestet ansvar for å leie ut subsidierte boliger til prester i Den norske kirke, eller bidra med penger slik at Den norske kirke kan finne annet subsidiert husvære til sine prester. Hvis prester i Den norske kirke har behov for en bostøtteordning, så er det utelukkende Den norske kirkes ansvar. Vi foreslår derfor å stryke andre og tredje ledd i denne paragrafen:

«Prestebustad som er eigd av fondet, kan leigast ut som tenestebustad for prest i Den norske kyrkja til lågare husleige enn marknadsleige. Dei utgiftene som staten skal refundere kommunane i medhald av trussamfunnslova § 23 fjerde ledd, blir dekte av fondet. Dersom ein prestebustad er rekna som rekrutteringsbustad for prest i Den norske kyrkja, men ikkje blir overført til kyrkja i samsvar med § 4, skal fondet gi tilskott til Den norske kyrkja til ein annan bustad på staden.» (Den siterte teksten foreslås altså strøket.)

Ut over dette støtter Human-Etisk Forbund de foreslåtte lovendringene, og ha ingen ytterligere kommentarer.

Vennlig hilsen

for Human-Etisk Forbund

Trond Enger

generalsekretær

[1]

<https://www.regjeringen.no/contentassets/148a9cdcbc594ce3a6fd4d7cbb921458/fastsetting-av-sats-for-statstilskudd-til-tros-og-livssynssamfunn-2020.pdf>

